

SİSTEM VE SÜREÇ DENETİMİNDE KARŞILAŞILAN SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Erol LENGERLİ / Akis Bağımsız Denetim ve SMMM A.Ş.

SİSTEM VE SÜREÇ DENETİMİNDE KARŞILAŞILAN SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Sistem ve süreç denetimlerinde çeşitli kategorilerde sorunlar vardır ve bu sorunların kaynakları da çeşitli olabilmektedir. Hepimizin bildiği gibi, günümüzde iyi tasarlanmış, her boyuttaki şirketin iş ihtiyaçlarını karşılamak üzere yapılanmış olan bilgi sistemleri, firmaların vazgeçilemez parçalarındandır. Birçok şirket için ise olmazsa olmaz bir bölümü, vücutlarının en önemli parçasıdır. Firmalar büyüdükçe, geliştikçe bilgi sistemlerine olan ihtiyaç da paralel olarak büyüyor, bilgi sistemlerine olan bağımlılık da doğal olarak artıyor.

Bazı sektörlerde ise sistemlerine dayalı iş akışları bu sektördeki firmaların bilgi sistemlerine verdikleri önemi, sistem üzerindeki kontrolü ve denetim gerekliliğini çok fazlasıyla arttırmaktadır. Günümüzde bilgi sistemlerinden vazgeçemeyecek, hep iç içe yaşayacak olan sektörler en iyi örnek Finans sektörüdür.

Örnek olarak, üretim sektörünün orta ve küçük şirketlerinde bilgi sistemlerine olan bağımlılık diğer büyük firmalara oranla çok fazla olmayabilir. Küçük boyutlu işletmelerde bilgi sistemlerinin birkaç gün boyunca hiç çalışmaması durumunda bile iş süreci manuel işlemlerle kontrol altına alınabilir, belki de şirketin müşterileri bu kesintilerden etkilenmezler veya haberdar bile olmazlar. Fakat göreceli olarak orta veya küçük boyutlu bir bankanın bilgi sistemlerinin birkaç gün değil, 1-2 saat bile kesintiye uğraması, bankadaki tüm iş sürecinin aksamasına, müşterilerinin kesintiden anında etkilenmesine ve bu olayın da ertesi gün medyada yer almasına neden olmakta. Dolayısıyla, bilgi sistemlerine bu kadar ihtiyacı olan, bilgi sistemleri olmadan yaşamayacak olan bir sektörde, örnek olarak finans sektöründe “sistem ve süreç denetimi” de aynı derecede önemli ve gereklidir.

Çünkü bilgi sistemlerindeki 1-2 saat kesintiye bile dayanılamayacak, kabullenilemeyecek derecede bağımlı olan bankaların süreçlerinin kontrolünün, finansal tabloları besleyen verilerinin de doğruluğunun denetlenmesi gerekmektedir.

“Sistem ve Süreç Denetiminde Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri” konu başlığı yukarıda bahsedilen önemlilik nedeniyle, finans sektöründeki, özellikle de bankacılıktaki “denetim” ihtiyacı ve gerekliliği öne çıkmakta. Sistem ve süreç denetimindeki sorunlara bakacak olursak, bu sorunlar bankanın boyutuna ve yapısına bağlı olarak birçok değişik nedenden kaynaklanmaktadır.

Çok küçük ölçekli bir bankada denetlenen bir süreç, bankanın politikası gereği büyük oranda manuel kontrollere dayalı çalışabilmekte, bilgi sistemlerine bağımlılık fazla olmayabilmektedir. Eğer bu süreç içindeki işlem sıklığı manuel kontrollerle takip edilemeyecek ölçüde fazlaysa, bu durumda bu bankanın manuel kontrollerinde eksiklik oluşabilmekte, otomatik kontrollerle yani bilgi sis-

temleriyle kontrol edilme gereksinimi ortaya çıkmaktadır. Denetici firmalar bunu bir eksiklik olarak görüp, danışmanlık tarafına geçecek önerilere ve detaylara girmeden, eksikliğin giderilmesi gerekliliğini, çözüm önerisini şirketle veya bankayla paylaşmalıdır.

Hepimizin bildiği gibi, herhangi bir süreç iş ve bilgi sistemleri tarafları olmak üzere iki taraftan da kontrol beklentilerini karşılamalı, sorumlu süreç sahipleri şirketin iş hedeflerini, kanunlar ve yönetmeliklere uyarak pazarda aldığı hareket tarzını, sahibi olduğu sürece yansıtmalıdır. ‘Şirket iş hedefleri/kontrolleri’ ise aynen bilgi sistemlerine de yansıtılmalı, süreç sahibinin takip ettiği, beklediği kontroller aynen bilgi sistemleri kontrollerinde de aranmalı, denetlendiğinde ise varsa eksikliği raporlanmalıdır.

Süreç denetiminde aranan diğer önemli bir konu ise, sürecin öncelikle prosedüre, iş akışına göre işlediğinden, kanunlara, yönetmeliklere veya şirket ana politika değişikliklerine göre güncelleştirilmesinden emin olunmasıdır. Dolayısıyla bu konuda olması gereken şey: ‘Şirket hedefleri-Teftiş/İç kontrol bölümleri-iş süreç birimleri-bilgi sistemleri süreç birimleri’ arasında periyodik kontrollü senkronizasyonun ve bu yapının güncel tutulan prosedür ve iş akışlarıyla desteklenmesidir. Bu noktanın etkin çalışmasının denetiminde hem şirketin ‘teftiş/iç kontrol’ birimlerine hem de bağımsız deneticinin değerlendirmelerine gereksinim vardır. Bu senkronizasyonun eksikliği çeşitli önemde ‘iş riski’ yaratmaktadır. Değişik büyüklükteki bankalar veya diğer sektörlerdeki şirketler bu senkronizasyon eksikliğinden kaynaklanabilecek iş risklerini kontrol altına alabilecekleri önlemleri, alternatif kontrolleri geliştirmelidirler.

Bilgi sistemlerinden kaynaklanan ‘iş riski’ni incelediğimizde ise süreçlerin direkt olarak olmasa da dolaylı olarak ‘Genel Bilgi Sistemleri Kontrolleri’ çalışmasından da etkilenebileceklerini görmekteyiz. Bir süreç her yönüyle, sadece süreci incelediğimizde tüm kontrolleriyle birlikte güvence verilebilecek şekilde çalışıyor olabilir. Fakat, bu sürecin üzerinde çalıştığı ana bilgisayarın veya sistem odasının taşıdığı genel riskler dolayısıyla sürecin de bir oranda riskini oluşturmaktadır. Bu nedenle sadece süreç denetimi süreç hakkında değerlendirme için yeterli olmamakta, sürecin üzerinde çalıştığı sistemler ya da ortam da süreçle birlikte değerlendirilmelidir.

Süreçlerin denetiminde dikkat edilmesi gereken bir başka alan ise, süreç sahibinin yakın takibidir. Süreç sahibi hem kendisine rapor eden son kullanıcılarını hem de sürecin aynen yansıtılması gereken bilgi sistemlerini güncel prosedürlere bağlı kalarak, yakından ve periyodik olarak kontrol etmelidir. Süreç sahibinin bu kontrollerde dikkat edeceği ana konular ‘görev ayrılığı ilkesi’ ve ‘erişim haklarının’ dağılımıdır. Bu noktada ise öncelikle iş biriminin içinde başlayan, kontrollü olarak yerleşmiş olan görev ayrılığı ilkesi ve erişim hakları daha sonraki adımda bilgi sistemlerine yansıtılmalı, bu yapı aynen bilgi sistemlerinden bek-

lenmelidir. Bu kontrol beklentisi ise ancak teftiş/iç kontrol veya bağımsız denetim hizmeti ile denetlenebilir durumdadır.

Bir süreçte beklenen temel yapı, yukarıda da belirtildiği gibi risklerin ortadan kaldırılmasının hedeflendiği bir süreç altyapısı olmalıdır. Her süreç sahibi risklerin kontrol altına alınabilmesi için, bilgi sistemlerinden beklediği kontrolü bilgi sistemlerine yansıtabilmeli, bu kontrollerin bilgi sistemlerinde güncel tutulmasının yakın takipçisi olmalıdır.

